

SAKSFRAMLEGG

Fredning av Folkets hus "Svartekroken" gnr. 219. fnr.1

Utvalgssak	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	04.06.2026
	Kommunestyre	18.06.2026

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til kommunestyret:

Folkets hus gnr.219 bnr.3 fnr.1 i Krødsherad kommune vedtas fredet og oversendes Riksantikvaren for endelig behandling med hjemmel i lov om kulturminner av 9 juni 1978 nr. 50 § 15 og 19.

Begrunnelse:

Fredningen begrunnes med at bygningen er en viktig og svært god representant for demokrati- og folkebevegelsene som vokste fram i første halvdel av 1900-tallet. Bygningen er også knyttet til skogsarbeidernes arbeid for å opparbeide seg rettigheter til lønn etter tariff og retten til å være organisert. Disse rettighetene har senere blitt viktige prinsipper i norsk arbeidsliv, og er på den måten blitt nasjonal historie. Folkets Hus er det eneste kjente forsamlingslokalet som er knyttet til skogsarbeidernes kultur i Buskerud, og ingen liknende forsamlingsbygg er fredet i Norge.

Saksopplysninger:

Våren 2024 ble Buskerud fylkeskommune klar over endrings-/salgsplaner for forsamlingslokalet Folkets Hus i Øvre Krødsherad.

For å sikre at det ble gjort en grundig vurdering av verneverdiene før ev. salg og endringer, valgte fylkeskommunen å gå til midlertidig fredning.

Sakshistorikk

Kontakt med grunneier i fredningssaken

Eier ble orientert om vedtak om midlertidig fredning i brev av 7. juni 2024. Eier har hele tiden vært tydelig på at han ikke ønsker at bygget skal fredes, både pga. uenighet om verneverdi og ønske om annen utnyttelse og innredning av eiendommen enn i dag. Det har vært dialog mellom eier og fylkeskommunen i tilknytning til fredningssaken, og fylkeskommunens håndverker gjennomførte tilstandsanalyse i oktober 2024. Fylkeskommunen gjennomførte befaring med grunneier og hans datter i oktober 2025, og har hatt dialog via e-post og telefon. I februar 2026 ble det gjennomført møte med eier

og hans datter om fredningsprosessen og mulige tiltak og reparasjoner som kan gjennomføres mens fredningsprosessen pågår. Fylkeskommunen har fått mye informasjon om bygget og dets historie fra eier.

Midlertidig fredning

Vedtak om midlertidig fredning, jf. kulturminneloven § 22 nr. 4. ble gjort i brev av 7. juni 2024. Saken var til orientering i hovedutvalg for kultur, idrett og folkehelse. Vedtaket omfattet både eksteriør, interiør, fast inventar, brygge og tomt vist i kartutsnitt. Grunneier Ole Henry Breivik klaget på vedtaket om midlertidig fredning 17. juni 2024. Klagers anførsler omhandlet i stor grad bygningens historiske bruk, eierstatus og tilstand. Klagen ble sendt til klagesaksbehandling hos Riksantikvaren og klagen fikk ikke medhold. Fylkeskommunen ble bedt om å utrede det faglige grunnlaget og vurdere oppstart av ordinær fredningssak innen 1. april 2025. Det kom ellers ingen innspill til varsel om midlertidig fredning. Grunneier, kommunen og Riksantikvaren fikk i brev av 3. april 2025 fra Buskerud fylkeskommune melding om oppstart av fredningssak, jf. kulturminneloven § 22 nr. 1. Det ble gitt en frist til 1. juni 2025 med å komme med merknader. Siden saken ikke ble kunngjort i to aviser og Norsk lysingsblad som planlagt, valgte fylkeskommunen å sende ut kunngjøringen på nytt 8. oktober 2025. Høringsfristen ble forlenget til 14 november 2025 og ble kunngjort i Bygdeposten, Hallingdølen og Norsk lysingsblad, samt på fylkeskommunens nettsider. Det kom inn tre merknader til melding om oppstart av ordinær fredningssak:

Avsender	Merknad	Fylkeskommunes behandling av merknad
Ole Henry Breivik	Er negativ til en eventuell fredning av bygningen. Begrunnelsen er knyttet til eiendommens beliggenhet og behov for framtidig utvikling av gården, herunder familierelaterte formål. Eier viser forståelse for kulturminnehensyn, men vurderer at formell fredning vil medføre begrensninger som kan gjøre nødvendig vedlikehold og tilpasning til framtidig bruk mer krevende. Det understrekes et ønske om fleksibilitet for å sikre videre bruk og ivaretagelse av bygningen. Som alternativ til fredning er det foreslått at bygningen eventuelt kan flyttes til Skogbruksmuseet på Elverum, mot at det kan oppføres et reisverk på dagens tomt.	Fylkeskommunen har forståelse for eiers situasjon og de behovene som er beskrevet knyttet til framtidig bruk av eiendommen. Etter en samlet vurdering mener fylkeskommunen likevel at fredning er det beste virkemiddelet for å sikre bygningens kulturhistoriske verdier. Det gjelder ikke bare bygningens eksteriør, men også bevaringen av deler av interiøret som inneholder elementer av særlig høy verdi, som scenen i salen. Disse elementene er viktige for forståelsen av bygningens historiske rolle som Folkets Hus og lokalt forsamlingslokale. Når det gjelder forslaget om flytting av bygningen, vil vi understreke at bevaring på opprinnelig sted er et viktig prinsipp i fredningen. Bygningens

		plassering ved Krøderen, og den visuelle kontakten med vannet, er viktig for å bevare forståelsen av kulturminnet i landskapet. Vi vil også presisere at en eventuell fredning ikke stiller krav om at bygningen må brukes som et forsamlingslokale. Det vil være mulig å benytte bygningen til privat bruk kun for eier og hans familie, og fylkeskommunen vil legge vekt på dialog og fleksibilitet innenfor fredningens rammer, slik at eier og hans familie kan bruke og ta vare på bygningen på en hensiktsmessig måte. Fredning gir også eier muligheten til å søke om statlige tilskudd til istandsetting og vedlikehold av bygningen, noe som kan være et viktig bidrag til å både sikre videre bruk og de kulturhistoriske verdiene.
Malene Holtet Breivik og Maiken Holtet Breivik	Er negative til en eventuell fredning av bygningen, og begrunner dette med sterke personlige og familiære tilknytninger til stedet. De viser til at bygningen har vært en del av oppveksten deres, og at de nå ser en mulighet til å ta den i bruk som et samlingssted for familien etter at tidligere leieavtale er avsluttet. Det legges vekt på ønsket om å videreføre familiære tradisjoner og skape nye aktiviteter for kommende generasjoner i tilknytning til eiendommen. De uttrykker et ønske om å kunne ta vare på bygningen uten formell fredning, for å ha handlingsrom til nødvendige oppgraderinger og tilpasninger som legger til rette for videre bruk.	Fylkeskommunen har forståelse bekymringer knyttet til hva en eventuell fredning kan innebære for eiers familie og framtidig bruk av bygningen. Det er naturlig å være usikker på hvilke rammer en fredning setter, og hvordan dette kan påvirke mulighetene for å bruk. Vi legger stor vekt på at bruk er den beste formen for vern. En bygning som brukes, har bedre forutsetninger for å bli bevart over tid. Vi tilstreber å ha en tett og god dialog med eier og familien for å finne løsninger som gjør at bygningen fortsatt kan fungere som et samlingssted for familien i fremtiden. Mange fredete bygninger brukes i dag både som bolig og fritidsbolig, og vi har god kunnskap om

		hvordan man kan oppgradere og tilpasse bygninger til den bruken eier ønsker innenfor rammene av en fredning. Det finnes løsninger for oppgradering og tilpassing som kan ivareta både bygningens kulturhistoriske verdier og familiens behov.
Krødsherad historielag og Buskerud avdeling av Fortidsminne foreningen	Det gis støtte til permanent vern av Folkets hus i Svartekroken. Det vises til at bygningen er oppført i samme stil og med tilsvarende rominndeling som de mange ungdomshusene som ble etablert i bygdene tidlig på 1900-tallet, hvor de fleste i dag er revet eller gått ut av bruk. På denne bakgrunnen vurderes Folkets hus som et sjeldent og kulturhistorisk verdifullt eksempel på denne bygningstypen. Det trekkes også fram at bygningen er klassifisert som verneverdig kulturminne i Temaplan for kulturminner for Krødsherad kommune, vedtatt høsten 2024. Videre pekes det på at huset har vært i kontinuerlig bruk som forsamlingslokale for grenda, og at denne bruken har bidratt til å bevare bygningens egenart, noe som vurderes som en styrke i et langsiktig verneperspektiv.	Innspillet fra Krødsherad historielag og Buskerud avdeling av Fortidsminneforeningen samsvarer med fylkeskommunens vurdering av bygningen som et sjeldent og godt bevart eksempel på forsamlingshus fra første halvdel av 1900-tallet. At bygningen er vurdert som verneverdig i kommunens kulturmiljøplan Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer 2024-2033 viser at den også lokalt er ansett som et kulturminne det er viktig å ta vare på.

Buskerud fylkeskommune har i etterkant av dette utformet et fredningsforslag, som i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 sendes på offentlig ettersyn og til høring til berørte parter. Samtidig blir det kunngjort i Bygdeposten, Hallingdølen og Norsk lysingsblad. Fristen for høringsinnspill var 21.05.2026. Etter høringen bearbeides fredningsforslaget på bakgrunn av innspill og legges fram til politisk behandling i Krødsherad kommune jf. kulturminneloven § 22 nr. 3. Krødsherad kommune har mottatt et høringsinnspill direkte, og dette ligger vedlagt.

Høringsuttalelsene og kommunens behandling vil bli vurdert og tatt inn i saken. Deretter legges saken fram til politisk behandling i hovedutvalg for kultur, idrett og folkehelse, fylkesutvalget og fylkestinget i Buskerud fylkeskommune. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning. Fredningsvedtaket kan påklages.

Formålet med fredningen etter kulturminneloven § 19

Fredningen av området rundt Folkets hus, som er fredet etter kulturminneloven § 15, skal bidra til å:

- bevare virkningen av kulturminnet i landskapet
- sikre den visuelle sammenhengen mellom byggverket og uteområdet, spesielt fra innsjøen Krøderen.

Omfanget av fredningen

Fredningen omfatter kulturminnet og området som er opplistet og avmerket på kartet nedenfor:

Fredningen etter kulturminneloven § 15 omfatter:

Navn på objekt	Kulturminne- ID	Gnr./bnr./fnr.	Bygningsnummer	Omfang
Folkets hus	322497-1	219/3/1	160355840	Eksteriør og interiør

Fredningen inkluderer:

Eksteriør

- konstruksjon
- fasade
- materialbruk
- overflater og overflatebehandling
- vinduer i sal, kammers, kjøkken og galleri
- dører (Inngangsdør sal, Inngangsdør kjøkken, Inngangsdør bod under bygget)
- gerikter og listverk
- tak og pipeløp over tak
- støpt stolpefundament
- detaljer som utskjæringer og mønepynt inkludert kryss og spir

- Interiør
- innvendige bærevegger
- planløsning og rominndeling
- materialbruk
- panel og faspanel innvendig
- gulv
- takbjelker
- innvendige pipeløp
- brannmurer
- vinduer
- dører
- gerikter og listverk
- Sal (scene med gulv, vegger, påskrift og veggdekorasjoner, trappekonstruksjon med kott og rekkverk opp til galleriet og plassbygde benker i salen)
- Galleriet: rekkverk med stendere
- Kjøkken: gulvplate til ovn og ovnsrør
- Kammers: gulvplate til ovn og brannmur
- Større løst inventar bestående av:

- Kjøkken: ovn
- Galleri/hems: original dør oppbevart på galleriet som opprinnelig hører til døråpningen mellom salen og kammerset

Følgende elementer er ikke omfattet av fredningen

- utedo og boder i underetasjen
- inngangsparti med støpt dekke og pulttak med stendere

Fredningen etter kulturminneloven § 19 omfatter:

Navn på område/objekt	Kulturminne- ID	Objekter innenfor området	Gnr./bnr.fnr.	Bygningsnummer/koordinater
Uteområdet	322497-3		219/3/1	

Fredningsområdet er endret fra varselet fra Buskerud fylkeskommune om oppstart, og omfatter ikke bryggeanlegget da dette er av nyere dato.

Bestemmelser i kulturminneloven som gjelder for det fredete kulturminnet

Fredningsbestemmelsene gjelder det fredete kulturminnets eksteriør og interiør og området slik dette er beskrevet i fredningsomfanget, se avsnitt ovenfor. I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder kulturminneloven §§ 15 a, 16, 17, 18, 19 tredje ledd og 21. I tillegg gjelder forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven.

Særskilte bestemmelser etter kulturminneloven § 15

Kulturminnet skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske og bygningshistoriske verdiene det representerer blir ivarettatt. Det kan gis dispensasjon til å tilbakeføre kulturminnet til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner/utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor. Det er ikke tillatt å foreta inngrep i det fredete kulturminnet.

Med inngrep menes:

- å rive, flytte, bygge om, endre, forandre materialer eller farger, eller foreta andre endringer som går ut over vanlig vedlikehold
- å skifte ut bygningselementer/konstruksjonselementer/materialer eller forandre overflater som presisert i omfanget
- å skade eller fjerne fast inventar som presisert i omfanget
- å skade eller permanent fjerne større løst inventar som presisert i omfanget, inkl. løs dør på galleriet

Fredningen er ikke til hinder for endret bruk av rommene eller nødvendige tilpasninger av interiøret, så lenge dette skjer på en måte som ivaretar bygningens kulturhistoriske verdier. Endringer i bruk kan blant annet omfatte etablering av funksjoner som soverom og kjøkken i andre rom enn i dag. Det kan tillates inngrep og modifiseringer i interiøret som er nødvendige for ny bruk, forutsatt at:

- tiltakene forhåndsgodkjennes og skjer i dialog med fylkeskommunen
- det søkes dispensasjon fra fredningen etter kulturminneloven

Særskilte bestemmelser etter kulturminneloven § 19

Innenfor det fredete området skal det ikke foregå virksomhet som kan motvirke formålet med fredningen. Med virksomhet menes:

- a) alle former for ny bebyggelse og anlegg som vil motvirke formålet med fredningen
- b) å rive, flytte, skade, fjerne eller endre konstruksjoner/objekter/strukturer/ vegetasjon som er viktig for opplevelsen av det fredete kulturminnet i miljøet
- c) oppsetting av gjerder og skilt og andre faste installasjoner
- d) endring av strukturer, konstruksjon eller beleg
- e) planering, utfylling/tildekking, uttak av masser, graving i grunnen, grøfting, og andre landskapsinngrep
- f) tiltak i sjø og vassdrag som for eksempel mudring dumping av masser

Det kan tillates etablering eller utvidelse av vei og parkeringsplass, forutsatt at:

- tiltakene skjer i dialog med kommunen og fylkeskommunen
- tiltakene forhåndsgodkjennes av fylkeskommunen, og det søkes dispensasjon fra fredningen

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15 a og § 19 tredje ledd. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes på forhånd. Fylkeskommunen kan i særlig tilfelle gi dispensasjon, ev. på visse vilkår, fra vedtaket om fredning for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep. Tiltak som eier har fått dispensasjon til vil i enkelte tilfeller også kreve tillatelse etter plan- og bygningsloven og annet lovverk. Eier må avklare dette med Krødsherad kommune og ev andre myndigheter. Mer informasjon om dispensasjon, vedlikehold og skjøtsel finnes i Riksantikvarens retningslinjer for dispensasjonsbehandling (se Riksantikvarens nettsider).

Tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen

Vanlig vedlikehold kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen:

For bygningen fredet etter § 15 (bygningen):

Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid på byggverk for å opprettholde kulturminnets tilstand, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk.

For området fredet etter kml § 19 (uteområdet):

Med ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid som er nødvendig for å opprettholde en ønsket tilstand, hindre forfall som skyldes slitasje og som ivaretar formålet med fredningen. For eksempel klipping av plen, ugrasluking, gjødsling, vedlikehold, beskæring av busker og trær, tynning av kratt og fjerning av død vegetasjon. Mindre reparasjoner av elementer i grøntanlegg/uteområder som trappeheller, murer og gjerder er å betrakte som vanlig vedlikehold og skal skje i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk.

Forvaltnings-/skjøtselsplan

Det kan i samarbeid med fylkeskommunen utarbeides en forvaltnings-/skjøtselsplan for det fredete bygget. Planen utarbeides av Buskerud fylkeskommune og skal rulleres ved behov

Buskerud fylkeskommune sin vurdering og bakgrunn for fredning:

Buskerud fylkeskommune vurderer at Folkets hus i Krødsherad er et kulturminne av nasjonal verdi, på bakgrunn av bygningens autenticitet, representativitet, sjeldenhet og kulturhistoriske verdi. Den kulturhistoriske verdien er knyttet til skogsarbeiderkulturen og det tidlige organisasjonslivet, samt organiseringen av skogsarbeiderne i Krødsherad som del av en bredere samfunnsutvikling med særlig betydning for norsk historie. Folkets hus i Krødsherad representerer virksomhet og organisasjonsarbeid som utgjør en tidlig og sentral fase i utviklingen av demokratiske bevegelser i Norge, og er knyttet til Marcus Thrane og de ideene han og hans bevegelse formidlet gjennom sitt organisasjonsarbeid. Slik er bygningen også knyttet til en historisk person med særlig betydning for historien.

Da Folkets hus i Krødsherad sto ferdig i 1938, 48 år etter Thranes død, ble det hengt opp et bilde av ham i bygningen. Dette viser hvilken betydning hans tanker om blant annet allmenn stemmerett, folkeskole og avviklingen av husmannsvesenet fortsatt hadde for organisasjonslivet. Disse ideene sådde en kime til endring som resulterte i store og varige samfunnsforandringer. Bygningen er et symbol på organisasjonsarbeid, demokratiutvikling og dugnadskultur, og har hatt stor betydning som samlingssted og identitetsbærer for lokalbefolkningen i Krødsherad og Midt-Buskerud. Denne typen fellesskapsbygninger ble viktige i første halvdel av 1900-tallet som møtesteder for å bygge demokratiske strukturer i lokalsamfunn over hele landet. Bygningen er også knyttet til skogsarbeidernes kamp for rettigheter, herunder lønn etter tariff og retten til å være organisert.

Disse rettighetene har senere blitt grunnleggende prinsipper i norsk arbeidsliv, og utgjør i dag en viktig del av vår nasjonale historie. Organiseringen av arbeidere skjedde over hele landet og er en sentral del av historien om framveksten av det moderne Norge. 8 Byggets historie er videre knyttet til trelasthandelen og papirindustrien, som har hatt stor betydning for Norges økonomiske og industrielle utvikling.

Skogressursene dannet grunnlag for nasjonal verdiskaping, samtidig som trelasthandelen og papirindustrien fikk avgjørende betydning for den regionale utviklingen i Buskerud, blant annet gjennom framveksten av byene Drammen og Hønefoss. Tømmer har dermed utgjort et viktig økonomisk og historisk bakteppe både nasjonalt og regionalt, og hatt særlig betydning for Krødsherad kommune og Buskerud fylke.

Folkets hus har vært benyttet som forsamlingslokale fra 1938 og fram til i dag. I senere år har velforeningen i Svartekroken stått for årlige arrangementer og utleie av bygningen. Det er gjort få endringer siden oppføringen i 1938, og bygningen fremstår i stor grad slik den var ved oppføringen. Festeavtalen med velforeningen ble sagt opp i 2024, og bygningen er i dag i privat eie og benyttes i rekreasjonsøyemed.

Av de mange forsamlingshusene som ble oppført i bygdene i første halvdel av 1900-tallet, er de fleste i dag revet eller gått ut av bruk. Få eller ingen er fredet. I nasjonal sammenheng kjenner Buskerud fylkeskommunen til få andre bevarte forsamlingslokaler med direkte tilknytning til skogsarbeiderne. Buskerud fylkeskommune er heller ikke kjent med andre fredete forsamlingshus knyttet til skog- og landarbeiderbevegelsen, eller til arbeiderbevegelsen utenfor byer, tettsteder og industri. Bygningen fremstår derfor som svært sjelden i nasjonal sammenheng.

Som et sjeldent og godt bevart kulturminne for skogsarbeiderklassens organisering og fellesskapskultur, treffer bygningen sentrale føringer i dagens kulturmiljøpolitikk. I st.meld.16 Nye mål i kulturmiljøpolitikken understrekes det at «et mangfold av kulturmiljø» skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk. Dette mangfoldet omfatter også kulturminner som representerer arbeidsliv og demokratibevegelser.

Fredningsforslaget er videre i henhold til Riksantikvarens fredningsstrategi, mål 1, der det står at fredningen skal bidra til at et mangfold av kulturmiljø blir tatt vare på. Temaer som mangler eller er lavt representert på dagens fredningsliste skal prioriteres. I henhold til målet skal kulturmiljøforvaltningen

prioritere kulturminner som står i fare for å forsvinne eller endres drastisk. Felleskapets fellesskapets og demokratiets kulturminner er en tematisk satsning i nasjonal kulturmiljøforvaltning, og er ett av ti prioriterte temaer i fredningsstrategien.

Forsamlingshus og historiske steder knyttet til utvikling av demokratiet er viktige å bevare for ettertiden, de gir innblikk i viktige sider ved demokratiets utvikling i Norge. Fellesskapets bygninger er et av to prioriterte mål under deltema 2 i den nylig vedtatte bevaringsstrategien for kulturmiljø i bygd og by.

Fredningsporteføljen skal gjenspeile en helhet av samfunnets historie. Det er av den grunn viktig at fredningsobjektene ikke bare omhandler ett spesielt lag i befolkningen, som for eksempel rederhjem og prestegårder. Dette vil gi et skjevt bilde av historien. Norge mangler både forsamlingslokaler og bygninger tilknyttet skogsarbeiderne i sin fredningsportefølje. Buskerud fylkeskommune foreslår derfor å frede Folkets hus som en representant for arbeider- og demokratibevegelsens kulturarv.

Område fredet etter kulturminneloven § 19

Gjennom arbeidet med fredningsdokumentasjon har fylkeskommunen konkludert med at verneverdien er knyttet til bygningen i seg selv, og i mindre grad uteområdet. Fylkeskommunen foreslår derfor å frede uteområdet etter § 19, og ikke etter § 15 som foreslått i oppstart av fredningssak. Fylkeskommunen ser det som viktig at området slutter opp under opplevelsen av bygningen – det er viktig at det er fri sikt til bygningen fra alle kanter, spesielt sett fra innsjøen Krøderen.

Bygningens plassering tett ved Krøderen og den visuelle kontakten med vannet er viktig for forståelsen av stedet og Folkets Hus sin rolle som lokalt forsamlingslokale.

Beskrivelse av kulturminnet

Folkets Hus ble oppført i 1938 som forsamlingslokale for Ørgenvika Arbeiderforening og Østre Krødsherad Skog- og Landarbeiderforening. Bygningen ligger ved vannkanten på østsiden av Krøderen, sør for Ørgenvika. Den fremstår som et godt bevart eksempel på et forsamlingslokale fra mellomkrigstiden, som ble oppført da arbeiderbevegelsen hadde behov for egne møte- og forsamlingslokaler. Folkets Hus ble bygget på dugnad av medlemmer av de lokale arbeiderforeningene etter at det ble inngått en langvarig leieavtale for tomten fra gården Roskifte i 1938. Finansieringen ble blant annet sikret gjennom lån fra Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon (AFL). Bygningen sto ferdig og ble tatt i bruk samme år. Huset har siden vært et sentralt samlingssted for befolkningen i området. Den har vært brukt til blant annet politiske møter, bryllup, bygdekino, religiøse møter og andre sosiale aktiviteter. Foreningsvirksomheten skal visstnok ha sluttet sitt virke i 1959, ifølge eier. På 80-tallet ble aktiviteten i lokalet tatt opp av de lokale, og brukt som forsamlingshus av en forening som ble kalt «De bortglømtes vel».

Senere har Foreningen Folkets hus brukt huset som forsamlingslokale fram til festeavtalen ble sagt opp i 2024.

Eksteriør

Bygningen er et laftet tømmerhus i 1 ½ etasje, oppført i dobbelpløyd lafteplank av furu. Den har saltak og står på betongpilarer i skrånende terreng ned mot innsjøen. Bygningskroppen fremstår i hovedsak som opprinnelig. Dette gjelder blant annet laftekonstruksjonen med laftehoder, strekkfisker og panel. Grunnflaten er på ca. 100 m². Byggeskikken i Norge på 1930-tallet var preget av overgang og blanding av stilarter. I denne perioden ble eldre byggeskikk og dekorative tradisjoner videreført, samtidig som nye idealer gjorde seg gjeldende. Noen eldre trekk kommer til uttrykk i Folkets Hus gjennom blant annet laftehodene, som har buede og utkragede former, noe som gir assosiasjoner til dragestil. Bygningen har

også detaljer som mønepynt med spir og avfasede kanter på de ytterste taksperrene i sveitserstil. Eksteriøret har også trekk fra funksjonalismen i det enkle formspråket i vinduene og listverket. Vinduene er i hovedsak tofags- og trefags vinduer uten sprosser. Enkelte vinduer kan være senere utskiftninger, men stiluttrykket er i hovedsak videreført. I senere tid er det oppført utedoer og bod under bygningen. Byggeår er ukjent, men i henhold til eier er det i nyere tid.

Nedenfor Folkets Hus ligger en brygge fra 1980-/90-tallet som ikke inngår i kulturminnets opprinnelige anlegg. En tydelig brygge ses for første gang på flyfoto fra 1984. Det har ikke lyktes i å finne konkrete bilder eller flyfoto av en tidligere brygge. Det er ikke usannsynlig at det kan ha vært en tidligere brygge her, men da dette er usikkert, er bryggen tatt ut av fredningsforslaget. Bygningens plassering tett ved Krøderen og den visuelle kontakten med vannet er viktig for forståelsen av stedet og Folkets Hus sin rolle som lokalt forsamlingslokale.

Planløsning og interiør

Den opprinnelige planløsningen er bevart. I første etasje ligger en stor sal med scene på nordre kortvegg, med små garderober på hver side av scenen. I tilknytning til salen finnes en mindre sal (også omtalt som kammers i vedleggene) og et kjøkken. Over kammerset og kjøkkenet er det et åpent galleri som tidligere ble brukt som garderobe. Galleriet har adkomst via en plassbygd trapp fra salen. Salen har stor takhøyde og fungerer som bygningens hovedrom. Interiøret er i stor grad bevart med bygningsdeler og overflater fra byggeperioden, selv om graden av opprinnelighet varierer mellom rommene. I salen er den opprinnelige scenen bevart i sin helhet, sammen med fastbygde benker langs veggene og trappen med kottet opp til galleriet. Laftekonstruksjonen er synlig i ytter- og skillevegger og preger interiøret i alle rom. Listverket mot gulv og tak, samt rundt vinduer og dører, er enkelt utformet og samsvarer med formspråket fra 1930-tallet. I alle rom framstår listverket som tidstypisk og de er trolig fra byggeperioden. I kammerset og kjøkken, har det vært senere justeringer knyttet til vedlikehold og vindusutskifting. Malingsundersøkelser viser at interiøret i stor grad er malt med linoljemaling, og at det gjennomgående er få malingslag. Dette indikerer at hoveddelen av overflatebehandlingen kan være fra byggeperioden eller tidlig brukstid. I alle rommene og sceneinteriører er det påvist linoljemaling som mest sannsynlig er påført før 1950. Samtidig er det dokumentert senere flekking og enkelte overmalinger, særlig i forbindelse med istandsettingsarbeid på 1980-tallet. Fargesettingen fremstår som tidstypisk for 1930-tallet, men det kan ikke fastslås med sikkerhet om dagens farger samsvarer med opprinnelig fargesetting. I kjøkkenet står en eldre vedkomfyr fra 1927, og bygningsundersøkelsen viste at denne trolig er original. I salen og kammerset finnes ildsteder med brannmurer som er knyttet til bygningens opprinnelige byggeår, mens selve ovnene trolig er satt inn senere. Ovnsplatene på gulvet er originale både på kjøkken, kammers og i salen.

Tilstand:

Det er gjennomført tilstandsregistrering av bygningen, og på vedtakstidspunktet har bygningen overordnet tilstandsgrad TG2. Tilstandsregistreringen er gjort 10. oktober 2024 og ligger vedlagt. Ifølge tilstandsrapporten er skadene i hovedsak konsentrert til søndre hjørne av bygningen der taket, tømmeret, bunnsvill og de to nederste laftestokkene er noe råteskadet, grunnet taklekkasje og nedløp som bør repareres. Det er også noe råte i overkant av svill på nordveggen. Det er behov for å fjerne vegetasjon inntil vestveggen, skrape, kitte og male vinduene og sjekke og utbedre mønebeslag for å forhindre ytterligere råte. Takrenne mot sør må utbedres for å lede vannet bort fra hushjørnet, og utvendig trapp til utedo må legges om så trinnene blir vannrette. Utover dette er bygget i teknisk god stand og har ordinært vedlikeholdsbehov (TG0 og TG1).

Myndighet og lovverk:

Myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter kulturminneloven §§ 15 og 19 er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4). Fredningen gjøres etter særskilte regler om saksbehandling jf. kulturminneloven § 22.

Som en del av saksutredningen skal det gjøres en vurdering av om vedtaket er av slik karakter at det kan utgjøre risiko for skade på naturmangfoldet. Dette følger av naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7. Det er gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Miljødirektoratets Naturbase den 30.03.2026 for å sikre at beslutningen bygger på tilstrekkelig kunnskap. Det er vurdert at fredningen ikke vil ha negative virkninger for naturmangfoldet.

I gjeldende kommuneplan er eiendommen regulert til LNRF-areal for nødvendige tiltak for stedbunden næring. Deler av eiendommen, mot Krøderen, er markert med hensynssone H320 (faresone flom). Eiendommen er omfattet av § 1-8 forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag. Folkets hus er et av de utvalgte kulturmiljøene i kommunens kulturminneplan «Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer 2024-2033».

Kommunedirektørens vurdering:

Det er gjennomført et omfattende arbeid med å innhente nødvendig dokumentasjon i denne saken fra Buskerud fylkeskommune, og det foreligger et godt kunnskapsgrunnlag for videre behandling. Kommunedirektøren støtter fylkeskommunens forslag, og stiller seg og positiv til de lokale innspillene som er gitt fra lag og foreninger i ulike faser av høringen til fylkeskommunen. Fylkeskommunen har tatt hensyn til Krødsherad kommunes eget planverk i arbeidet, og belyst byggets verdi i et kulturminneperspektiv.